

DAGENS FRÅGOR

Finans- Under fjolåret ökade svenska folket sitt produktionsresultat **planen.** med 1360 milj. kronor, beräknar nationalbudgetdelegationen. Det är betydande för människornas inställning till ekonomin, att ingenting av detta stora belopp sparats. Den privata konsumtionen har förbrukat 550 milj. kronor, den offentliga 350 milj. kronor och 400 milj. kronor ha vi fått betala mer för den import, vi anse oss behöva. Denna har nämligen blivit dyrare. Vad som hänt är också betydande för den ekonomiska politikens intresse för det enskilda personliga sparandet. Trots att nationalbudgeten konstaterar, att hela inkomstökningen 1953 »tagits i anspråk av en ökning av skatter och privatkonsumtion», och trots att staten har ett skriande behov att låna pengar, och därför tillgriper drastiska tvångsåtgärder mot låneinstitutet, har finansministern inte ens ett det allra minsta lilla ord att säga om sparandet i sin presentation av årets budgetförslag. Så betydelseöst anser han det tydligen vara, att han med uppenbar tillfredsställelse endast konstaterar, att de förhoppningar han tidigare uttalat om penning- och kapitalmarknadens förmåga att tillgodose det statliga upplåningsbehovet infriats. Det är inte spararna, som klara hyskan. Det är penning- och kapitalmarknaden. Vad som verkligen sker, under det som synes ske hos kreditinstitutet, är en helt annan sak. Av spararna ha dessa i alla händelser inte fått några ökade penningtillskott men naturligtvis de vanliga. Alla veta, att vad herr Sköld lånar är de pengar, som inflyta från företagens lagerrealisation m. m. och borde gå till att köpa nya lager och maskiner för. Den vägen att skaffa pengar kommer finansministern att fortsätta på. Det är kort uttryckt innebörden av årets finansplan.

Statens sammanlagda utgifter för driften och kapitalinvesteringarna äro nu så stora, att lånebehovet, som för innevarande budgetår beräknas till 2159 milj. kr., för nästa år upptas till 1784 milj. kr. Minskningen är förmodligen mera skenbar än verklig ty lånebehovet har en obehaglig vana att stiga, tills riksstaten fastställts och därefter under budgetårets gång. Det gäller nu att »i den ena eller andra formen» låna upp c:a 175 milj. kr. i månaden för de närmaste 18 månaderna. Av den anledningen skall den tvångströja, som bankerna »frivilligt» dragit på sig genom överenskommelse med riksbanken om kreditrestriktionerna, snöras åt med hjälp av de s. k. kassareservbestämmelserna. Som ytterligare stöd för politiken bibehålls inskränkningen i den fria avskrivningsrätten på inventarier, vilket förmodas stimulera företagen till insättningar i bankerna.

Gränsen för beskattningen är nådd. Till sist har även finansministern fått erkänna detta. »Någon höjning av den direkta beskattningen och då närmast inkomstskatten kan ej komma i fråga», säger

hr Sköld och ställer i utsikt vissa förenklingar av skattesystemet, som väntas leda till visst skattebortfall. Även för de indirekta skatterna är gränsen tydligen nådd, sedan de föreslagna höjningarna av sprit- och tobaksskatterna genomförts. »Under förutsättning av fortsatt försiktig utgiftspolitik komma ytterligare skattehöjningar att kunna undvikas under de närmaste åren, såvitt nu kan överblickas», heter det nämligen också i finansplanen. Men riktigt klart är det inte hur det skall bli med automobilbeskattningen och de andra indirekta skatter, som den Henrikssonska kommittén sysslar med. Skattesänkning är det i alla händelser inte tal om för överskådlig framtid.

Detta är rätt naturligt från finansministerns utgångspunkter, eftersom driftsutgifterna fortsätta att stiga denna gång med 350 milj. kr. På kapitalbudgeten har dock en nedprutning med 130 milj. kr. föreslagits i förhållande till statsverkspropositionen i fjol, och herr Sköld säger, att utvecklingen i fråga om statens investeringar nu nått en punkt, då ökad återhållsamhet får iakttagas. Dessa böra därför stabiliseras vid den uppnådda höga nivån. Den nyttan har folkets växande ovilja att betala de höga skatterna således haft med sig, att utgiftsökningen bromsats, även om den långtifrån hejdats. Även de av f. överståthållare Nothin såsom automatiska framräknade utgiftsökningarna av c:a 575 milj. kr. ha visat sig kunna nedprutas. När sjukförsäkringen kommit i gång på allvar, kommer emellertid en ny okontrollerbar utgiftsfaktor att göra sig påmind.

I sin bedömning av framtidsutsikterna för 1954 utgår finansministern från oförändrat goda internationella konjunkturen. I dessa kännetecknas Sveriges läge för dagen av en långsam ökningstakt för totalproduktionen och i det närmaste stillastående industriproduktion samt sakta stigande arbetslöshet. Vissa näringsgrenar t. ex. verkstadsindustrien och sjöfarten ha måst krympas avsevärt under den hårdnande internationella konkurrensens tryck. Guld- och valutareserven, som under 1953 glädjande nog fått ett mindre tillskott av 55 miljoner dollars, förutspås för 1954 bliva oförändrad, trots att Sveriges anslutning till en mera allmän valutakonvertibilitet, om vars önskvärdhet enighet råder, väntas ställa landet inför vissa påfrestningar, när den kommer. Fortsatt brist på bostäder med växande skaror av bostadslösa blir även i år bostadsmarknadens melodi trots myndigheternas ansträngningar att bygga i fatt efterfrågan. Därvid ersätts efter hand bristen på material och arbetskraft som skäl för eftersläpningen av brist på pengar. Genom omläggning av byggnadskontrollen överlämnas det nu i större utsträckning åt de enskilda byggherrarna att själva finansiera sin byggnad. Regleringsväsendet vidmakthålles på de avgörande punkterna, ehuru en tyngdförskjutning äger rum. Priskontrollen, som för länge sedan överlevt sig själv, bibehålles i s. k. beredskapssyfte. Utrikeshandeln och de internationella betalningarna hålles givetvis under fortsatt reglering, och över penning- och kapitalmarknaden sträcker staten ut sin hotande näve nödtorftigt höljd i frivillighetens silkesvante. Den låsta räntans politik ersätts av den maximerade räntans, vilket är uttytt som rörlighet nedåt i mån av penningtillgång. Våldiga statsutgifter och höga skatter är och förblir

Dagens frågor

politikens speciella signum. Så framstår Sverige 1954 som en hårt ansträngd och överbeskattad nation, vars andhämtning är tung, och som mödosamt kämpar sig fram i konkurrensen med andra mera lättfotade länder. Även om läget inte är direkt dåligt, är å andra sidan framtiden inte enbart ljus.

Inför valet i Finland. Sedan år 1907, då enkammarssystemet jämte den obegränsade och allmänna rösträtten infördes i Finland, har det blott vid ett enda val hänt, att »arbetarpartierna» fått majoritet. Detta skedde under det första världskriget, sommaren 1916, då de ryska makthavandena hindrade den borgerliga opinionsbildningen att klarlägga, vad krisen och livsmedelsbristen berodde på. I stället stod det socialdemokraterna fritt att i propagandan utpeka de borgerliga partierna såsom alla påfrestningars ondskefulla upphov; de sistnämnda hade då ytterst små möjligheter att försvara sig. Resultatet blev att de borgerliga partierna fingo lov att nöja sig med 97 mandat av 200. Den sålunda valda riksdagen kom dock inte att, på grund av de särögna förhållandena, ägna sig åt något egentligt arbete. Den upplöstes av Kerenski. Då Finlands folk nästa gång gick till val, hösten 1917, hade det vaknat till insikt om lägets innebörd. Medan valdeltagandet år 1916 var nere vid 55 procent steg siffran år 1917 till inemot 70 procent. Den socialdemokratiska uppsättningen gick ned till 92 ombud. Det var mot denna folkrepresentation som de av det röda gardet dominerade socialdemokraterna i januari 1918 satte i gång sitt väpnade uppror.

I förbigående kan anmärkas att benämningen socialdemokrater på de arbetarrepresentanter, som voro det röda upprorets initiativtagare, understödjare eller viljelösa medlöpare är högeligen missvisande. De socialdemokrater, som det borgerliga Finland då mötte, voro inte socialdemokrater i västerländsk mening och ännu mindre enligt nutida politisk terminologi; de motsvarade helt enkelt folkdemokraterna av i dag. Betecknande för situationen var också att de ryska bolsjevikerna vid sina underhandlingar om Finlands ställning motsatte sig att landets namn skulle bli Republiken Finland. Namnet borde vara »Finska Socialistiska Arbetarrepubliken». Det var i förlitan på den ryska revolutionsregimens resurser, inte minst på det militära området, som det röda upproret planerades och iscensattes. Men då de, vilka sålunda ville kasta demokratin över ända och lamslå folkrepresentationens flertal, kallade sig socialdemokrater, så måste naturligtvis socialdemokraterna i den övriga världen, inte minst i Sverige, känna sig solidariska med landsförrädarna. Ett exempel på ordets olyckliga makt över tanken!

Efter varningen sommaren 1916 har det inte hänt att de borgerliga grupperna i Finland blivit försatta i minoritetsställning vid något riksdagsval. Svagast var den borgerliga majoriteten efter marsvalet 1945, då kommunisterna uppenbarade sig maskerade som folkdemokrater. Då stod det ett 101 borgare mot 50 socialdemokrater och 49 kommunister. Vid följande val, år 1948, hade kommunistgruppen redu-

cerats till 38 medlemmar, medan socialdemokraterna belade 54 platser. Då var valdeltagandet det högsta hittills i Finland, 78,2 procent. Följande val, år 1951, visade ett svagare uppbåd av röstande, 74,6 procent. Kommunisterna hade repat sig och höjde sin mandatsiffra till 43. Valresultatet innebar, att den borgerliga majoriteten reducerades till 104 mandat, medan »det arbetande folkets» ombud voro sammanlagt 96.

Nu frågar man sig på många håll i det borgerliga Finland om ens denna rätt smala marginal skall kunna bibehållas eller om man måste förbereda sig på en överflyttning av majoriteten till »arbetarklassens» representanter. De, som gjort sig detaljerat förtrogna med 1951 års valsiffror, veta nämligen att den borgerliga majoriteten då behölls tack vare en god portion tur. I fem valkretsar vunno borgarna ett mandat med endast ett par hundra rösters övervikt. Fyra mandat föllo borgarna till genom teknisk samverkan vid valet. Utan dessa gynnsamma omständigheter skulle måhända den borgerliga majoriteten ha förlorats redan år 1951. Då var på en del håll viljan till samarbete så stor, att man fick bevittna någonting under 1920- och 1930-talen så otroligt som att de agrariska bondeförbundarna samverkade med svenska folkpartiet i Åbo läns södra valkrets. Effekten av denna samverkan var att de borgerliga svenskarna vunno ett mandat, som annars skulle ha tillfallit kommunisterna.

Nu är det ju intet axiom att borgerliga vinster kunde göras i samtliga 14 valkretsar genom en teknisk samverkan, syftande till att försvara fronten mot socialdemokrater och folkdemokrater. För exempelvis Ålands del är ett dylikt samarbete meningslöst. Samgåendet mellan agrarer och svenskar i Åboland skulle väl inte heller år 1954 ge samma resultat som senast, emedan valkretsens mandatantal minskats. Emellertid räkna experterna med, att de borgerliga grupperna förlora åtta, kanske tio mandat på att ett allmänt samarbete inte kommer till stånd.

Ivrigast har denna samverkan förordats av den finska högern (»finska samlingspartiet») och med den största energin motarbetats av agrarförbundet. Den argumentering, som samlingspartiet anför, har antytts i det föregående. Agrarförbundets invändningar begränsas i huvudsak till synpunkten, att en agrar samverkan med högern skulle te sig motbjudande för många väljare och driva dem att ge sina röster åt kandidater på den proletära sidan om den s. k. klassgränsen. De som förorda samarbetet hävda emellertid, att det inte finns några erfarenheter, som bestyrka antagandena i den senast nämnda riktningen.

Ur socialdemokratisk synpunkt kan det ej te sig synnerligen eftersträfvansvärt att bli sittande i majoritetsställning tillsammans med kommunisterna. Man vet att klasskampens alla slagord omedelbart skulle intensifieras med krav på att bli förverkligade i den utsträckning, som den enkla majoriteten möjliggör. Minoritetsskyddet är visserligen mycket starkt i Finland när det gäller lagstiftningen och i synnerhet då det är fråga om ärenden, som på något sätt äro grundlagsbetonade. En majoritet av socialdemokrater och folkdemokrater

Dagens frågor

skulle dock genast komma till uttryck vid utskottsvalen. Varje utskottsbetänkande skulle få sin färg därav och läggas till grund för behandlingen. En regering stödd på »arbetarpartierna» skulle vara mycket maktfullkomlig beträffande skattehöjningar, utnämningar o. dyl. Klart är ju, att Finlands folk vid följande val skulle reagera på samma sätt som det gjorde hösten 1917 efter det farliga valet föregående år. Men i väntan på nästa val skulle mycket kunna ske. Socialdemokraterna skulle ha svårt att i arbetarenhetens namn avvisa kommunistiska uppslag, stödda på gamla programpunkter. Även i de fall, då den kommunistiska svansen icke skulle tillåtas att styra — denna svans är ju oerhört mycket längre och kraftigare i Finland än i något annat av de nordiska länderna — skulle en hänvisning till dess existens, med hot om att låta den komma till användning, utgöra ett påtryckningsmedel på den borgerliga minoriteten. »Taga ni inte detta, så blir det någonting värre för er, det som kommunisterna föreslå» — ungefär i den riktningen komme väl de socialdemokratiska propåerna att framföras. Det är på agrarförbundet det nu beror om den riksdag, som Finland väljer den 7 och 8 mars, skall få en sammansättning, vilken möjliggör utpressningar av detta slag.

Wollweber contra Gehlen. Att järnridån mellan öst och väst går tvärs igenom Tyskland är något som utlandet börjat acceptera och stundom glömma. I Tyskland däremot är den levande realitet.

De många flyktingarna minnas sina övergivna hem och gårdar. Familjeband ha tänjt ut men inte slitits. I väster ha ett fritt näringsliv och tysk arbetsamhet efter krigets förstörelse skapat ett ekonomiskt uppsving som söker sin like. I östzonen lever samma i kriget besegrade tyska folk under terror och brist. De sovjetiska truppmassorna dominera också där på ett helt annat sätt än de västallierades numera göra i västzonen.

Det mest tragiska inslaget i bilden är kanske inte detta, att ockupationstillstånd fortfarande råder på båda sidor om den konstlade gränsen. Ryska trupper t. ex. uppträda i det hela inte utmanande. Det skrämmande är att tysk står mot tysk. I väster arbetar sig långsamt fram en demokrati, som den stora delen av den nuvarande generationen i Tyskland aldrig tidigare upplevt. Kommunistdiktaturen i östzonen har för sin del inte försummat att demonstrera något drag av ödmjuk underdånighet mot de bestämmande i Moskva och falskhet och grymhet mot dem, som den kan förtrycka. Till saken hör, att den östtyska regimen liksom för närvarande alla andra kommunistherravällden framställer sig som fredens särskilda förkämpar. Medan den mot denna bakgrund angriper den eventuella västtyska upprustningen, som dock ännu inte kommit till stånd, har den hunnit upprusta på egen hand. Den östtyska armén uppgår i dag till 7 divisioner, varav 3 mekaniserade, och den har modern utrustning. De nya ryska stridsvagnarna, de förbättrade T-34, ingå i denna. Vad denna armé är värd, vet man visserligen inte. Under juni-upproret svek den förväntningarna, och en utrensning och reorganisering har sedan dess kom-

mit till stånd. Men fortfarande är det ett frågetecken, om denna tyska armé skulle duga i strid mot en västtysk. En del påstår, att den skulle ge upp, därför att den trots ivrig politisk skolning inte blivit övertygat kommunistisk, och det sista torde ännu vara riktigt. Andra säga, att när första skottet fallit, kommer tysk att slåss mot tysk mer förbittrat än mot någon annan.

Den östtyska armén kallas officiellt »folkpolis», vilket endast är ett formellt sätt att dölja fakta. En annan polis finns, och den är helt kommunistisk. Den lyder ytterst under statssekreteraren för stats-säkerhetstjänsten, herr Wollweber.

Wollweber är en gammal bekant för Sverige. Han är tysk kommunist, skolad i terror och sabotage i Moskva, verksam i Komintern och före kriget känd och efterspanad av polisen i många länder, inte minst i Skandinavien, som var och kanske ännu är hans specialitet. När tyskarna kommo till Norge flydde Wollweber och greps i Arvikatrakten av en svensk värnpliktig, som fann honom misstänkt. Både tyskar och ryssar begärde hans utlämnande, men det var i Ryssland han till sist hämnade sedan han vilat ut i ett svenskt fängelse. Nu är denne kunnare så att säga inifrån av polisväsendet själv bliven polischef. Han efterträdde i juli den förre säkerhetschefen herr Zaisser, som avsattes för oduglighet men som märkligt nog överlevde avsättningen och fortfarande vistas i viss välmåga i Berlin.

Till statssäkerheten hör att tyskarna i östzonen och de ryska truperna skola avskärmas från den västerländska världen. Wollweber har bland annat koncentrerat sig på att avslöja det västeuropeiska underrättelseväsendet i östzonen. Det är en känd sak, att många ord förlora sin valör i en kommunistis mun och att måttlösa överdrifter få ersätta sakliga konstateranden. Wollwebers motståndare karakteriseras också fullt följdriktigt som »sabotage-, terror- och spionagegrupper». Som ledare för dessa grupper anges general Gehlen i Bonn.

Generallöjtnant Gehlen är relativt litet känd utanför Tyskland. Han hade emellertid ett namn inom tysk militär underrättelsetjänst, och när amerikanerna efter kriget funno att de måste skapa en organisation för att kunna följa ryssars och kommunisters förehavanden i östzonen gjorde de Gehlen till chef. Han har alltså haft en besvärlig ställning som tysk i ockupanternas tjänst, och hans organisation, som sammansattes av garanterat nazistfria personer, har blivit föremål för åtskillig kritik i starkt tysknationella kretsar. Men Gehlen hade satt som villkor att hans verksamhet skulle komma den västtyska regeringen tillgodo, när en sådan bildades, och i dag åtnjuter han fullt förtroende i Bonn. En svensk tidning uppgav för en tid sedan att Gehlen personligen är en asketisk typ, som varken röker eller dricker. Andra säga att han är lika försiktig i sin diet som i sina omdömen, och att han har en arbetsförmåga som gör att han suveränt behärskar sin arbetsbörda.

Från i början av november 1953 är det mot denne man och hans medarbetare som Wollweber riktat sina anfall. En framgång vann han i »fallet Geyer». Detta refererades utförligt i tidningarna vid månadens mitt. En tjänsteman i ett av Gehlens kontor i Västberlin gick i kom-

Dagens frågor

munisttjänst och tog med sig namnen på ca 30 personer i östzonen, som arbetat för Gehlen. De flesta häktades innan de hunno fly. En annan framgång vann Wollweber i ett fall, där en major Hasse bortrövades ur Berlins västzon. Varning gick ut till dennes medarbetare, varav de flesta hunno sätta sig i säkerhet.

I östzonens radio ha Gehlens medarbetare uppmanats att frivilligt komma till myndigheterna ty »deras namn voro kända». Ett sabotage i Warnemünde blev plötsligt ett stort propagandanummer, vilket, typiskt för kommunistisk mentalitet, inte blev mindre av att det redan var 1½ år gammalt och männen bakom det redan dömts till långvariga fängelsestraff. I själva verket var givetvis inte Gehlen inblandad, ty hans underrättelseorganisation skulle aldrig kunnat bestå om den ägnat sig åt sabotage. Möjligen tillhörde gärningsmännen den »Kampfgruppe gegen Unmenschlichkeit», som från Berlin driver sin egen propaganda i östzonen.

Gehlen kan å sin sida räkna med, att hans organisation och dess möjligheter blivit kända i östzonen och att många tyskar där frivilligt ställt sig till förfogande, då några — men inte på långt när så många, som propagandan mot honom velat göra gällande — gått förlorade.

Ty att det från östtysk sida jämte en polisaktion rör sig om en propagandakampanj är tydligt. Motståndaren har blivit för vitt utgrenad och för farlig, kunskaperna i väster om förhållandena i en kommuniststyrd stat för goda. Då försöker man komma åt nätet i fältet och att underminera ledarnas ställning i väster. Detta sker inte bara genom allehanda beskyllningar i östtysk radio. Man ser till att också västtyska tidningar anklaga ledningen för inkompetens och göra sensation omkring den, vilket naturligtvis är den minst lämpliga publicitet som en organisation av Gehlens typ kan önska sig. Det är ett egendomligt drag i Västtyskland av i dag — ett drag som lyckligtvis vi sakna varje motstycke till i Sverige — att östtyska kommunister genom korrumperade journalister placera artiklar i västtysk press, vilka angripa kommunismens motståndare. Fallet Gehlen är långt ifrån det enda säkra exemplet. Under den tyska valkampanjen i höstas torde åtskilliga både manuskript och penningsummor ha gått från östzon till västzon för att användas för sådana ändamål. Den som är mest samvetslös kan använda stridsmedel av det slaget.

Kampen mellan Wollweber och Gehlen skall ses som ett av leden i kampen mellan öst och väst, mellan den angripande kommunismen och demokratien som värjer sig. Vad som gör striden så bitter är att den förs mellan tyskar, och att ingen försoning mellan dem som helt och fullt ställt sig på den ena eller andra sidan någonsin är möjlig.